

דקדשים חייבים בראשית הגז? והא לאו בני גיזה נינהו, שהרי אסור לגזוז⁽¹⁰⁾, דכתיב "ולא תגזז בכור צאנך"⁽¹¹⁾

ומבארין: אי בקדשי מזבח, הכי נמי אין צורך במיעוט, ופשיטא שאין חיוב ראשית

הגז על גיזתן שהרי אסור לגזוז. אלא הכא במאי עסקינן — בקדשי בדק הבית שמותרים בגיזה, ולכן הוצרך לדרוש מפסוק לפוטרים מראשית הגז.

ומקשינן: והאמר רבי אליעזר: קדשי בדק

לחיוב אדום ושחום.

10. במנחת חנוך [תפד] הקשה עוד הרי אפשר לומר שהמיעוט נצרך באופן שגזו גוי, שחייב בראשית הגז כי הצאן של ישראל, ואין על הגוי איסור גיזה במוקדשין [אלא משום שבות]. וראה אבן האזל [סוף מעה"ק] שאיסור עבודה בקדשים אינו על העובד דוקא אלא על הגורם שתעשה עבודה, ויתכן שגם כשניתן לגוי לגזוז נחשב כגורם, וצ"ע. אולם מסתבר כי אף אם גזו הנכרי שלא בשליחותו, פטור משום שאינו גז העומד לגיזה, וגז כזה לא התחייב, וכדלהלן.

והחזו"א [ריד, לסוגיין] הקשה למה לא תירצה הגמרא שהמיעוט נצרך באופן שעבר וגזו [וראה להלן הערה 15]. ותירץ שלא חייבה התורה בראשית הגז אלא גיזה שנמצאת בעולם כדין, אך גיזה שהביאה בעבירה אין עליה שם גז להתחייב במתנה. [וזו היא כנראה כוונת תוס' הרא"ש בסמוך בד"ה אי הכי והמאירי כתב שהגיזה קדושה בקדושת מזבח וא"א לפדותה ולתת לכהן].

עוד תירץ החזו"א שאין הגיזה הראשונה מצטרפת לשיעור החיוב משום שבעת הגיזה אינו עתיד לגזוז עוד שהרי אסור לגזוז קדשים, ולפיכך אין צירוף ביניהם. [ומסתבר שאף אם שאר הרחלות הן של חולין עדיין חסר בצירוף של כל חלק וחלק מגיזת הרחל הראשונה, וכוונתו שחסר בצירוף לשיעור בכמות הצמר ולא לצירוף חמש צאן בדוקא.

וראה ברימורץ פריך שכבר עמד על קושיא זו וכתב שראשית הגז הוא חיוב ממון מישראל

לכהן וכיון שהוא חל בגיזה שחייב עליה מלקות נמצא שנפטור ממתנה משום קלבה"מ. ותמוה, שאינו נפטר מהמצוה. ויתכן שכוונתו להמבואר, שגז שאינו עומד להגזז מפני האיסור אינו חייב ברה"ג.

עוד הקשו המנחת חנוך והתם סופר שהרי אמרו [בבכורות כה]. שהתולש צמר מקדשים פטור, ואם כן מצינו חיוב ראשית הגז באופן זה [וכמבואר ברמב"ם ה"ו] שגם תולש חייב בראשית הגז, ובזרע אברהם [כ, מ] כתב ליישב לפי דברי הקרית ספר [פ"י מביכורים] שחיוב תלישה הוא רק בראוי לגיזה [ולכן אין חיוב על התולש מבהמה מתה, כי אין דרך לגיזה, וכדלהלן] וכיון שאין דרך לגזוז מוקדשין מפני האיסור אין תלישתן מחייבת. ודקדק כן מלשון הגמרא בקושיא, "והא לאו בני גיזה נינהו" ולא נקטה "והא אסור לגזוז" כי אף תלישה המותרת אינה מחייבת.

11. במנחת חנוך [תפד] הקשה הרי אפשר להעמיד שהמיעוט נצרך באופן שגזו כמה אנשים וכל אחד גזו פחות משיעור "סיט כפול" האסור בקדשים.

והנה המרדכי [ר"פ ט"ז דשבת] הביא ירושלמי שהקשה למה אין מוכרין לנכרי דוקא בהמה גסה מחשש שמא יעשה בה מלאכה בשבת, והרי גם בהמה דקה יכול לגיזה בשבת, ותירץ שבגיזה אין הבהמה עושה את המלאכה אלא הנכרי עושה בה וזה לא נאסר, ותמה המרדכי מסוגיין דמשמע שתזבח ולא גיזה הוא מצד איסור עבודה בקדשים ובספר תקנת עזרא